

LBRIS

We know
books

Editor: Nicoleta Popescu
Copertă: Flory Preda
Tehnoredactare: Florența Sava

Toate drepturile rezervate Editurii Pescăruș

Copyright @ 2015 Editura Pescăruș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUCĂ, MARIN

Dicționar de câmpuri frazeologice / prof. univ. dr. Marin
Bucă, conf. univ. dr. Mariana Cernicova. - Pantelimon :
Pescăruș, 2015

ISBN 978-606-8379-86-9

I. Cernicova, Mariana

81'374.8=135.1

Distribuit de SC Multicart Com
tel.: 0733.940.772
www.iuppy.ro
www.editurapescarus.ro
comenzi@editurapescarus.ro
www.facebook.com/editura.pescarus

Prof. univ. dr. Marin Bucă
Conf. univ. dr. Mariana Cernicova

DICTIONAR de câmpuri FRAZEOLOGICE

PESCĂRUȘ

CUPRINS

Abrevieri	6
Cuvânt înainte	7
A	9
B	30
C	60
D	82
E	105
F	114
G	130
H	139
I	140
Î	152
J	185
L	186
M	194
N	225
O	245
P	253
R	297
S	312
Ș	347
T	348
U	361
V	378
Z	398
Bibliografie	405
Dicționare	406

și înregistrată de dicționare. Variantele lexicale și gramaticale sunt date în articolele formelor-standard ale unităților frazeologice respective. Explicațiile expresiilor și locuțiunilor, simple și concise, sunt preluate din dicționare sau sunt formulate pe baza acestora. Nuanțele de sens sunt despărțite prin punct și virgulă (;). Adesea, după definiția propriu-zisă urmează expresia sinonimă.

În unele cazuri, se arată împrejurările în care se folosesc expresiile și locuțiunile respective. În aceste situații, explicațiile încep cu „se spune”, „se zice”.

Dicționarul de câmpuri frazeologice se adresează elevilor, studenților, cadrelor didactice, ziariștilor, scriitorilor, traducătorilor, cercetătorilor, cititorilor care manifestă interes față de cunoașterea și însușirea resurselor expresive ale limbii române. După aprecierea marelui lingvist român Lazăr Șăineanu, „Nimic nu poate scoate mai bine în relief fizionomia specială a unui popor ca un studiu asupra expresiilor sale metaforice. În aceste creațiuni rezidă tot geniul unei limbi și ele dau tiparul propriu fiecărei idiome.”

Frazeologia reflectă istoria, cultura, civilizația și mentalitatea poporului nostru și a popoarelor cu care acesta a venit în contact în diferite perioade istorice și din limbile cărora și-a îmbogățit, pe diferite căi (împrumuturi, calcule, traduceri), fondul frazeologic.

x x
x

Autorii își exprimă, și pe această cale, gratitudinea lor față de editorul de carte, domnul Claudiu Popescu, pentru sprijinul generos acordat în definitivarea acestei lucrări.

Prof. univ. dr. Marin Bucă
conf. univ. dr. Mariana Cernicova

A

ABANDONA

A da tuturor răilor (pe cineva) = a abandona, a părăsi.

A lăsa ceva sau pe cineva baltă = a abandona ceva sau pe cineva.

A nu-l mai ține spatele = a abandona o activitate.

A se lăsa de căruță = a abandona.

A se lăsa pradă (sau prada) cuiva = a se abandona.

(Înv. și reg.) *A lăsa ceva în năpust (sau năpustului) ori a lăsa năpust (loc.) = a abandona, a părăsi.*

ABANDONAT. -Ă

Lăsat în suspensie (despre acțiuni, idei) (loc.) = abandonat.

(Pop. și fam.) *Lăsat baltă = abandonat.*

ABĂTUT. -Ă

A fi (sau a sta ca o) pisică plouată = a fi abătut, descurajat, fără chef.

A nu fi în apele lui (sau a nu fi în toate apele) = a fi abătut sau prost dispus.

A nu fi (sau a nu călători) în apele sale = a fi abătut, prost dispus.

Ca un măt plouat (despre oameni) = abătut, descurajat, fără chef.

Ca un motan plouat (despre oameni) = abătut, descurajat, fără chef.

Lovit în inimă = dezolat, mâhnit.

(Glumeț; despre oameni) *A fi (sau a sta, a umbla) ca o curcă (sau ca o găină, rar, ca o pisică, ca o măt etc.) plouată sau ca un câine plouat = a fi abătut, trist.*

(Pop. și fam.) *A fi (sau a sta, a șede, a umbla) ca o curcă plouată (sau beată) = a fi (sau a sta, a umbla) abătut, dezorientat, zăpăcit.*

(Pop. și fam.) *A nu fi în toate ale mele (ale tale, ale ei etc.) = a fi abătut, indispus.*

(Pop.) *Ca o măt plouată = abătut, descurajat, fără chef.*

(Fam.) *A fi (ca o) măt plouată (sau udă) = a fi fără chef, abătut.*

ABIL¹. -Ă

Bun de mână (loc.) = abil, îndemânat.

Cu măiestrie (loc.) = abil, îndemânat, priceput.

Oltean cu douăzeci și patru de (sau cu gura plină de) măsele = om abil, isteț, viol.

(Fam.) *A da (cuiva) o mie înainte, se referă la un om foarte priceput, inteligent.*

ABIL². -Ă

Frazeologisme cu semnificația „a fi abil”.

A fi cu dracul = a fi foarte abil, şiret, viclean.

A fi dat în paşte (sau *în paştele mă-sii*) = a fi abil, şmecher.

A fi dracul pe uscat = a fi abil, şiret.

A fi urciur fără mână (despre oameni) = a fi abil şi deştept.

A fi uşor de mână sau *a avea mână uşoară* (mai ales despre medici) = a lucra cu fineţe şi cu abilitate, a fi îndemânatic.

A fura ouăle de pe cloşcă (sau *cloşca de pe ouă*) = a fi foarte abil.

A mulge oaia din zbor = a fi dibaci, şiret.

A speria (cineva) şi pe dracul = a fi dibaci, isteţ, îndemânatic.

(Fig.) *A juca pe funie* = a fi abil, dibaci.

(Pop. şi fam.) *A avea mână bună* (sau *a fi bun de mână*) = a fi îndemânatic, priceput.

(Pop.) *(A fi) odată băiat* (sau *un băiat şi jumătate*) = a fi iscusit, isteţ etc.

(Pop.) *A-i curge (cuiva) din mână numai miroznă* = a fi îndemânatic, priceput la toate.

(Reg.) *A-l prinde (pe cineva) sau a-i prinde (cuiva) mâna (la ceva)* = a se pricepe la ceva, dovedindu-se îndemânatic.

(Înv.) *(A fi) uşor la...* = (a fi) iscusit, îndemânatic, priceput la...

ABILITATE

A aduce din meşteşug = a face ceva cu abilitate, cu dibăcie.

A avea mână uşoară sau *a fi uşor de mână* = a lucra cu fineţe şi cu abilitate (ca medic).

A fi uşor (sau *ager*) *de mână* sau *a avea mână uşoară* = a lucra cu fineţe şi cu abilitate (ca medic).

A o aduce bine (din condei) = a

vorbi sau a scrie cu dibăcie; a se dovedi abil, diplomat în exprimare.

ACORD

A cădea de acord (loc.) = a se înţelege, a conveni asupra unui lucru.

A cădea la învoială (sau *de acord*) = a ajunge la o înţelegere.

A face (sau *a cădea, a sta la*) *învoială* = a se învoi, a se înţelege, a cădea de acord.

A fi de aceeaşi părere (cu cineva) sau *a fi de* (sau, reg., *la*) *părerea cuiva* = a fi de acord (cu cineva), a fi de aceeaşi opinie.

A fi de acord (cu cineva) sau *a se afla, a se găsi în acord cu cineva* = a avea aceeaşi părere (cu cineva), a fi în asentimentul cuiva în privinţa unei probleme.

A fi de-o uneală (cu cineva) = a fi de acord, a se învoi, a se înţelege.

A fi (sau *a se pune*) *la acelaşi diapazon* (sau *într-un diapazon*) (cu cineva) = a fi în aceeaşi dispoziţie, în aceeaşi stare sufletească (cu altcineva); a fi sau a se pune de acord cu cineva.

A lua la înţelegere cu cineva (loc.) = a se cădea de acord.

A-şi da acordul = a fi de acord.

(Pop.) *A se împăca cu gândul* = a ajunge la o înţelegere, la un acord, a se învoi.

(Reg.) *A aduce la titirim* = a cădea de acord.

(Reg.) *A fi pe o voie cu cineva* = a fi de acord cu cineva.

(Reg.) *A se da la plan cu cineva* = a se pune de acord cu cineva, a se înţelege.

(Reg.) *A-şi târpi vorba* = cădea de acord.

(Înv. şi rar) *A lega voroavă (cu*

cineva) = a stabili o înţelegere, un acord cu cineva.

(Înv. şi pop.) *A veni la tocmeală* (sau *la împăciuire, la consens*) = a cădea de acord cu...

(Înv. şi reg.) *A se ajunge* (sau *a se afla*) *în vorbe cu cineva* = a cădea de acord cu cineva.

(Înv. şi reg.) *A se ajunge* (sau, rar, *a ajunge pe cineva*) *cu târgul* = a cădea de acord asupra preţului unei vânzări sau cumpărări, a cădea la învoială, a se învoi din preţ.

(Înv.) *A fi, a se uni, a se face, a se tocmi la* (sau *într-un*) *cuvânt cu cineva* = a fi de acord cu cineva,

(Înv.) *A lua înţelegere cu cineva* = a cădea de acord, a se înţelege cu cineva, asupra unui lucru.

(Înv.) *A se prinde mintea după ceva* = a fi de acord cu cineva sau ceva.

ACUZA

A arunca (cu) piatra (sau *cu pietre*) *(în cineva)* = a acuza, a învinui, a defăima pe cineva.

A azvârli (sau *a arunca, a băga*) *moartea-n Țigani* = a învinui pe nedrept pe cineva, a da vina pe alții.

A băga (cuiva) (de) vină = a acuza, a învinovăți, a învinui.

A băga (cuiva) vină sau, rar, *a băga pe cineva în vină* = a acuza.

A băga în vină = a acuza, a învinui.

A căuta (sau *a găsi*) *(cuiva) nod* (sau, rar, *noduri*) *în papură* = a învinovăți pe nedrept.

A da vina pe cineva (sau *ceva*) = a învinovăți pe cineva sau ceva.

A nu-i da bai = a nu învinovăți.

A pune (cuiva) ponos sau *a pune (pe cineva) în (ori întru) ponos* = a acuza, a învinui (pe cineva).

A pune legea împotriva cuiva = a acuza.

A pune sub acuzație (loc.) = a acuza, a învinui.

A pune vina pe cineva = a învinui, (pe cineva) (pe nedrept).

A ridica o acuzație (loc.) = a acuza.

A ridica o învinuire = a învinui.

(Jur.) *A pune (pe cineva) sub acuzare* (loc.) = a acuza, a învinui (pe cineva).

(Jur., înv.) *A aduce pâra* = a acuza în fața judecătorilor.

(Ir.) *A da bai cuiva* = a face vinovat (pe cineva de ceva).

(Pop. şi fam.) *A arunca vina asupra cuiva* (sau *pe cineva*) = a învinovăți, a învinui.

(Pop.) *A aduce pâra, a face pâra, a porni pâra* (loc.) = a acuza, a învinui.

(Înv.) *A arăta pricină* = a învinui.

(Înv.) *A da* (sau *a pune, a aduce, înv. şi reg., a băga, a-i băga cuiva*) *vină* (sau *vina*) sau, înv., *a băga (pe cineva) în vină*, (reg.) *a-i băga (cuiva) de vină* = a învinovăți (pe cineva sau ceva)

(Înv.) *A-i da pricină* (loc.) = a acuza.

(Înv.) *A lepăda culpa* (sau *vina*) *(asupra cuiva)* = a învinovăți, a învinui.

(Înv.) *A porni pâra de vinovăție* (sau *învinovățire*) (loc.) = a acuza, a învinovăți.

(Înv.) *A pune pe cineva în ponoslu* = a învinui pe cineva.

(Înv.) *A se curăța pe altul* = a arunca vina pe altul.

(Înv.) *A se da vinovat* (loc.) = a se învinovăți.

ADĂPOSTI

A aduna (sau *a culege, a strânge* etc.) *pe cineva de pe drumuri* = a adăposti şi a lua (pe cineva) sub ocrotire.

A da cuiva adăpost (loc.) = a adăposti.

A da (sau *a ține*) *dos la* (de)... = a se adăposti.

A primi (pe cineva) *în gazdă* = a oferi (cuiva) locuință, a adăposti pe cineva.

A primi (sau *a lăsa*) *de mas* = a găzdui peste noapte; a adăposti.

A se da la adăpost = a se adăposti.
A se pune la scut (loc.) = a se adăposti.

A (se) ține [sau *a (se) pune*, *a (se) băga*] *la scuteală* (loc.) = a (se) adăposti.

A(-și) sau *a (nu) pleca capul* sau *a (nu) avea unde să(-și) plece capul* (ori *trupul*, *oasele*) = a (nu) avea unde să se adăpostească.

(Rar) *A da pat* = a adăposti peste noapte.

(Pop.) *A da cuiva locaș* = a primi pe cineva în casă; a adăposti, a găzdui.

(Înv. și rar) *A lua locaș* = a se adăposti.

(Înv.) *A da cuiva dosul* (*la adăpost*) (loc.) = a adăposti.

(Înv.) *A da cuiva dosul* (*la adăpost*) (loc.) = a adăposti.

ADEMENI

A atrage (pe cineva) *în cursă* = a ademeni, a ispiți, a momi.

A întinde (sau *a pune*) *cuiva o cursă* (sau *cursă*) = a căuta să ademenească pe cineva pentru a-l prinde sau pentru a-l da de gol

ADESEA

Cel (sau, rar, *cele mai adesea*) (loc.) = în mod obișnuit, de obicei.

De atâtea ori (loc.) = adesea.

De multe ori (sau *în multe rânduri*) (loc.) = adesea, în mod frecvent.

De multe (sau *nenumărate* etc.) *ori*, *înv.*, *de ori multe* sau, în loc de,

exclamativ, *de câte ori* (loc.) = în repetate rânduri, adesea.

Destule ori (loc.) = adesea.

În repetate rânduri sau *de repetate ori* (loc.) = de mai multe ori, adesea.
Nu o (*singură*) *dată* (loc.) = în repetate rânduri, de multe ori, adesea.

ADEVĂR

A da cărțile pe față = a dezvălui adevărul.

A-i cădea (*cuiva*) *vălul* (*de pe ochi*) sau *a i se lua* (*cuiva*) *un vâl de pe ochi* (sau, rar, *de pe frunte*) = a i se dezvălui, a i se revela *cuiva* adevărul.

A(-i) spune (*cuiva*) *verde* (*în ochi* sau *în față*), (rar) *a spune verde*, *românește*, *a-i vorbi* (*cuiva*) *verde* = a spune (*cuiva*) adevărul direct, în față.

A ridica perdeaua = a arăta deschis care este adevărul.

A spune (*cuiva*, *ceva*) *verde în față* sau *în ochi* = a spune adevărul de-a dreptul, fără ocolișuri, fără menajamente.

A spune lucrurilor (sau *lucrurile*) *pe nume* = a spune adevărul.

A spune românește în ochi sau *a spune verde*, *românește* = a-i spune adevărul în față, direct, fără menajamente.

A spune (sau *a vorbi drept*) = a spune adevărul, a vorbi deschis, sincer.

A sta (sau, reg., *a ședea*) *strâmb și a judeca* (sau, *înv.*, *a grăi*, *a vorbi drept*) = a recunoaște adevărul.

A umbla cu fofărlă = a se eschiva de la recunoașterea unui adevăr (neplăcut).

A vorbi drept (sau *adevărul*) = a spune adevărul.

A vorbi pe față (sau *pe șleau*) = a spune adevărul fără menajamente, a vorbi deschis, sincer.

Adevărul gol(-golul) = adevăr spus direct, fără menajamente; adevăr evident, care nu poate fi negat.

Ce e drept nu-i păcat = adevărul nu trebuie să supere, chiar dacă nu convine.

(Pop.) *Să nu spun minciuni* = formulă de anticipare asupra adevărului celor ce urmează.

(Înv. și reg.) *A pune lumina sub obroc* = a ascunde adevărul.

ADEVĂRAT, -Ă

A lua (*ceva*) *de* (sau *drept*) *bani buni* = a considera că un lucru este adevărat.

(Fig.) *Cu lapte* (despre afirmații; loc.) = adevărat.

ADMIRA

A cădea pe spate (*în fața cuiva*) = a admira, a venera.

(Fam.) *A sta de frumusețe* = a sta degeaba (numai pentru a fi admirat).

(Fam.) *Să nu te deochi*, se zice când admiri pe cineva.

(Înv.) *A răzbi* (*cuiva*) *ochii cu ceva* = a face pe cineva să se minuneze, să admire.

ADMIRATIE

A fi ca picat din stele, exprimă admirația pentru frumusețea unui om.

(A fi) mare minune (sau, *înv.*, *ciudă*) sau *minune mare*, exprimă uimire, admirație etc.

A se uita (sau *a privi*) *la cineva ca la un cireș copt* = a avea mare admirație pentru cineva.

Jos pălăria!, exprimă admirația sau respectul față de cineva.

Să fi văzut (*pe cineva* sau *ceva*) = exprimă admirația.

(Vrednic) de mirare (loc.) = care merită admirație, admirabil.

(Pop. și fam.) *A-i fugi* (sau *a-i aluneca cuiva*) *ochii după* (sau *pe cineva*) = a privi insistent, cu admirație.

(Pop. și fam.) *Dintr-o mie să pui mâna pe el* (sau *pe ea*), exprimă admirația pentru un om mândru, falnic.

(Pop.) *A sorbi* (*pe cineva*) *cu lingura* (sau *ca dintr-o lingură*) *ori a sorbi* (*pe cineva*) (sau *a înghiți*) *într-o lingură de apă* (sau *de sorbitură*) = a manifesta o imensă dragoste și admirație pentru cineva.

(Adesea fam. și glumeț) *Arză-l* (-o, -i, -le) *focul*, exprimă admirația.

(Fam.) *A face furori* = a provoca senzație, admirație, mai ales prin aspectul exterior.

(Reg.) *Heite focu'*, exprimă admirație.

ADORMI

A așeza geană pe geană = a închide ochii, a adormi.

A-i da (*cuiva*) *ochii* (sau *pleoapele*) *în gene* (sau *geană-n geană*), se spune despre o persoană care este gata să ațipească, să adoarmă.

A-l fura (*pe cineva*) *somnul* (glumeț *Aghiuță*) = a adormi.

A-l fura (sau *a-l cuprinde*) (*pe cineva*) *somnul* = a adormi, a ațipi, a picoti.

A veni moș Ene pe la gene sau *a se pune Enache pe gene* = a-i veni *cuiva* somnul, a piroți.

L-a furat Aghiuță = a adormi.

(Rar) *A fi pe marginea somnului* = a fi pe punctul de a adormi.

(Pop. și fam.) *A face ochii mici* = a

fi gata să adoarmă, a i se închide ochii de somn.

(Reg.) *A adormi snop* = a adormi brusc.

ADULTER

A călca (sau *a umbla*) *pe de lături* = a înșela soțul sau soția, partenerul de viață.

A-i urla (cuiva) *lupii în casă* (sau *pe cuptor, în vatră*) = a fi înșelat de soție.

A pângări așternutul cuiva = a înșela în căsnicie.

A pune coarne = a-și înșela soțul, a-l încornora.

A pune concii bărbatului = a-și înșela soțul, a-i pune coarne.

A umbla laturile = a nu fi credincios în căsnicie.

Fără credință = necredincios (în căsătorie), infidel.

(Pop. și fam.) *A pune coarne bărbatului* = a călca credința conjugală, a înșela.

(Fam.) *A purta coarne* (despre bărbați) = a fi înșelat în căsnicie, a fi încornorat.

AFEMEIAȚ

A fi rău de pipotă = a fi afemeiat.

A se ține după fuste = a fi afemeiat.

A umbla după fuste (sau *femei*) = a fi afemeiat.

AFLA

A-i intra în urechea (sau *urechile*) (cuiva) sau, rar, *a suna la urechile* (cuiva), *a se sui întru urechile* (cuiva) (despre știri, veste) = a se afla.

A-i luneca (cuiva) *în ureche* = a ajunge ceva la cunoștința cuiva; a afla.

A lua înștiințare = a afla.

A prinde (ceva) *cu urechea* = a afla.

AGONISEALĂ

(Pop.) *A băga mâna în straița cuiva* = a profita de agoniseala cuiva.

AGONISI

A avea bani (strânși) *la ciorap* sau *a strânge bani la ciorap* = a avea sau a face economii, a avea sau a strânge o sumă de bani.

A face avere = a agonisi.

A face bani = a agonisi, a strânge bani; a câștiga parale.

A face părăluțe = a agonisi avere cu încetul.

A înoda ceva avere = a agonisi ceva.

A lega (sau *a strânge*) *băierile de la pungă* (sau *pungii*) = a face economii, a deveni mai econom.

A pune bani la chimir = a strânge bani.

A pune bani la ciorap = a economisi, a pune bani deoparte.

A pune bani la o parte = a economisi, a pune bani deoparte.

A pune la (sau *de*) *o parte* = a economisi, a strânge.

A pune bani la teșcherea = a aduna, a economisi, a strânge bani.

A pune (sau *a avea*) *bani sub saltea* (loc.) = a face sau a avea economii.

A strânge bani la ciorap = a face economii.

A strânge (sau *a lega*) *baierile pungii* = a face economii, a deveni (mai) econom.

Adună alb în căpistere = face economii, strânge bani.

Găina când se vede în tărățe *dă cu piciorul*, se spune despre cei care nu știu să păstreze ceea ce au agonisit.

(Pop. și fam.) *A strânge bani la ciorap* = a aduna bani, a face economii.

(Pop.) *A încropi din tei curmei* = a) a strânge câte puțin; b) a realiza ceva economii.

(Pop.) *A lega două în tei* = a reuși să adune ceva avere.

(Pop.) *A lega paraua cu șapte* (sau *nouă, zece*) *noduri* = a face economii exagerate.

(Pop.) *A strânge bani albi pentru zile negre* = a păstra o sumă de bani pentru situații dificile, a fi prevăzător, a economisi.

(Fam.) *A-i face suma* = a agonisi atât cât trebuie

(Reg.) *A lega băierile de la pungă* (sau *a lega băierile pungii*) *cu zece noduri* = a face economii, a deveni (mai) econom, mulțumindu-se cu un trai modest.

(Reg.) *A nu noji două într-un tei* = a nu reuși să agonisească nimic.

AJUTA

A ajuta la nevoie = a da o mână de ajutor celui aflat într-o situație dificilă.

A avea (sau *a ține*) *pe cineva în* (sau *la*) *sân sau, înv. și sân* = a ajuta pe cineva.

A crește (sau *a încălzi, a ține*) *șarpele în* (sau *la*) *sân sau a vârf pe dracu-n sân* = a ajuta, a favoriza, a proteja pe un nerecunoscător.

A da concurs cuiva (loc.) = a ajuta.

A da cuiva ajutor (loc.) = a ajuta pe cineva.

A da o mână de ajutor (cuiva) = a ajuta.

A da (sau *a împinge*) *la roată pe cineva* (sau *a pune umărul la roată*) = a ajuta (pe cineva), a da cuiva o mână de ajutor.

A da sprijin, a veni în sprijinul cuiva = a ajuta, a sprijini, a susține (pe cineva la ceva).

A face (cuiva un mare) *bine* (sau, înv. și pop.) *a face cuiva un bine* (cu ceva) = a ajuta pe cineva.

A face bine cuiva cu ceva = a ajuta pe cineva cu ceva.

A face cuiva cale (sau *drum*) = a ajuta să treacă sau să se răspândească; a ajuta.

A fi mâna (cea) *dreaptă a cuiva* = a fi principalul ajutor, omul de încredere al cuiva.

A-i face cuiva o situație = a ajuta pe cineva să ajungă la o situație socială, materială și morală bună.

A-i întinde (cuiva) *mâna* = a ajuta, a sprijini pe cineva.

A-i ține cuiva (cuiva) *ușa* = a ajuta pe cineva să săvârșească o faptă rea.

A împinge la roată cu cineva = a ajuta pe cineva.

A întinde cuiva o mână de ajutor (sau *o mână bună*) = a ajuta pe cineva.

A-l ține puterile = a-l ajuta pe cineva puterile.

A merge cu pâinea după cineva = a căuta să ajute pe cineva împotriva voinței lui.

A ridica (pe cineva) *din pulbere* (sau *din gunoi, din pământ*) = a ajuta pe cineva să iasă dintr-o situație proastă.

A ridica (pe cineva) *din țărână* = a ajuta pe cineva să-și facă o situație (mai) bună.

A sări sau a veni cuiva în (ori într-) *ajutor* = a ajuta pe cineva.

A scoate din necaz = a ajuta pe cineva la o mare nevoie.

A-și lua mâna (sau *mânile*) *de pe cineva* = a înceta de a mai ajuta, de a mai ocroti pe cineva.

A vărsa (sau *a turna*) *laptele în*

păsatul cuiva = a face bine cuiva, a-l ajuta.

A voi (cuiva) binele (sau. înv. și pop. *bine*) = a ajuta pe cineva.

A vrea (cuiva) binele (sau, înv. și pop., *bine*) = a ajuta pe cineva.

(Pop. și fam.) *A culege (pe cineva) de pe drumuri* = a ajuta pe cineva căzută în mizerie, oferindu-i mijloace de trai și adăpost.

(Pop. și fam.) *A pune spinarea* = a pune umărul, a ajuta.

(Pop. și fam.) *A-și face milă și pomană sau a-și face pomană (cu cineva)* = a ajuta pe cineva, a face un bine cuiva.

(Pop.) *A da (sau a scoate, a ieși) la lumină* = a ajuta pe cineva să dobândească o situație.

(Pop.) *A încălzi un șarpe la sân (sau la inimă)* = a ajuta sau a favoriza o persoană nerecunoscătoare.

(Pop.) *A lua pe cineva în (sau de) ajutor* = a lua pe cineva să ajute.

(Pop.) *A scoate (pe cineva) din obiele* = a ajuta (pe cineva) să ajungă la o situație mai bună, să se instărească.

(Fam.) *A nu mișca (măcar) un deget* = a nu ajuta pe cineva.

(Fam.) *A servi cuiva de trambulină* = a ajuta pe cineva să se ridice fără merite la o bună situație materială sau socială.

(Fam.) *A umbla cu pâinea după cineva* = a căuta să ajute pe cineva.

(Reg.) *A-i face (cuiva) trampa* = a ajuta pe cineva în realizarea unui scop.

(Reg.) *A prinde (cuiva) o nevoie* = a ajuta pe cineva aflat într-o situație materială dificilă.

(Reg.) *A scoate pe cineva din tină*

= a ajuta pe cineva să iasă din starea de mizerie, de ticăloșie, decădere, josnicie, murdărie.

(Reg.) *A se telegui cu cineva* = a se ajuta cu cineva.

(Reg.) *A vedea (pe cineva) cu ceva* = a ajuta pe cineva (oferindu-i în dar ceva).

(Înv. și reg.) *A face cuiva aralâc* = a ajuta.

(Înv.) *A aduce (pe cineva) la buna (sau la dreapta) cunoștință* = a ajuta pe cineva să înțeleagă.

(Înv.) *A cuprinde cu ajutorul* = a ajuta.

(Înv.) *A-și face milă (de... sau cu)* = a ajuta pe cineva material.

(Reg.) *A-i pune (cuiva) o scară bună* = a ajuta pe cineva.

AJUTOR

A ajunge (sau a aștepta) la mâna altuia = a avea nevoie de ajutorul altuia.

A bate la toate porțile (sau la porțile cuiva) = a se adresa tuturor, solicitând sprijin, ajutor într-o împrejurare grea.

A face apel la cineva (loc.) = a solicita ajutorul cuiva.

A lăsa (pe cineva) cu ochii în soare = a retrage (cuiva) sprijinul, a refuza cuiva (un) ajutor.

A pune umărul sau, reg., a pune piept (pentru cineva) = a veni cuiva în ajutor.

A ridica mâinile (către cineva) = a cere ajutor.

A veni roata la știrbină (și drăguș la căuș) = a fi nevoit a cere ajutorul cuiva care nu ți-e binevoitor. care te te are la mână.

Îi dai cu balanța și-ți dă cu ciurul, se spune despre cineva care uită repede ajutorul pe care i l-ai dat.

Mână de ajutor (mai ales în legătură cu verbe „a da”, „a cere”, „a solicita”, „a fi”) (loc.) = ajutor, sprijin.

(Fig.) *A întinde (cuiva) mâna (sau mâinile)* = a veni în ajutorul cuiva.

(Pop.) *A curge (sau a cădea cuiva) lapte (sau laptele) în păsat sau a (se) vărsa laptele în păsat* (ori în *păsatul cuiva*) = a beneficia de un ajutor neașteptat.

(Înv. și pop.) *A nu lăsa pierzării* = a sări în ajutorul cuiva.

(Înv.) *A da (sau a pune ori a fi sau a sta) (o) mână de ajutor* = a da (sau a fi ori a sta) în ajutor.

(Înv.) *A fi de (sau a veni, a sta în) ajutor (cuiva)* = a fi de folos cuiva, a sprijini.

(Înv.) *A pune în ajutor sau a pune mână de ajutor (cuiva)* = a veni în ajutorul cuiva.

(Reg.) *A aduce urșii din pădure* = a nu fi de nici un ajutor.

(Reg.) *A fi mână sigură* = a fi lipsit de ajutor.

(Reg.) *Mi-a adus urșii din pădure* = nu mi-a fost de nici un ajutor.

ALB, -Ă

Alb ca ghiocul = alb strălucitor, alb imaculat.

De zăpadă (loc.) = alb.

(Rar) *A fi scăldat în lapte dulce* = a fi alb la față

(Poetic) *De nea* (loc.) = alb strălucitor, marmorean.

(Reg.) *A fi alb ca floarea de tiugă* = a fi alb ca zăpada, a fi foarte alb.

(Reg.) *A fi alb ca floarea de troacă* = a fi foarte alb.

(Reg.) *Alb ca (sau cum e) helgea* (loc.) = foarte alb, alb ca zăpada, cum e ghiocul.

ALUNGA

A arăta cuiva ușa (sau ușile) = a da

pe cineva afară, a alunga pe cineva.

A da (cuiva) cu sau un ori cu hai = a sictiri; a alunga pe cineva înjurându-l.

A da dârva cuiva (despre soț) = a-și alunga soția.

A da (pe cineva) pe bete afară = a da afară, a alunga, a goni într-un mod rușinos.

A da (sau, mai rar, a arunca, a fi dat, mai rar, a fi aruncat) pe ușă afară = a goni sau a fi gonit de undeva.

A-i da cuiva o goană = a lua pe cineva la goană, a-l goni.

A-i da cuiva papucii = a face pe cineva să plece.

A-i rupe (cuiva) călcâiele cu ușa = a scoate pe cineva afară, a-l goni într-un mod rușinos.

A-i trânti (sau a-i închide, a-i da cuiva cu) ușa-n nas = a goni pe cineva cu dispreț.

A închide (cuiva) ușa = a alunga pe cineva.

A lua la goană cu parul (pe cineva) = a alunga pe cineva.

A lua (pe cineva) cu cotopiala = a alunga pe cineva cu ciomagul.

A lua pe cineva cu prăjina = a alunga, a goni pe cineva.

A lua pe cineva în (pe) gurgui = a alunga pe cineva.

A pune pe cineva pe goană sau a lua (pe cineva) la goană = a pune pe cineva pe fugă, a fugări; a goni, a alunga.

A lua (pe cineva) pe (sau la) fugă = a goni, a fugări pe cineva; a alunga, a izgoni.

A pune (sau a lua) pe cineva pe (sau la) fugă = a alunga, a fugări.

(Fam.) *A da cuiva pașaportul* = a alunga, a expedia pe cineva.